

Velk **sønæs** mmen
til øen bag søen

Sønæs, Gl. Århusvej 57, 8800 Viborg

Viborgs nye attraktion har egen ankomstadresse med tilhørende parkeringsplads.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard

jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: Bilister er mere end velkomne til at sætte bilen for at nyde Sønæs. En ny plads til 32 biler ligger på adressen Gl. Århusvej 57. Gående, løbere og cyklister kan fint benytte Sønæsvej som nu.

Projektlederne Lotte Kunstmann, Viborg Kommune, og Henrik Juel Poulsen, Energi Viborg, samt byggepladsleder Andreas Heegaard, entreprenørfirmaet Svend E. Madsen, håber, at folk lige så let som regnvandet strømmer til byens nye landskab, der lige så meget er et »vandskab«.

Et rør, der er hele 140 centimeter i diameter, står som symbol for hele herligheden. Så stort er det rør, der fører regnvand til Sønæs fra midtbyen. På røret siger områdets logo alt om kombinationen mellem sø og »sønæs«.

Det er en kendsgerning, at byens regnvand ikke er rent. Det er er så at sige badevand, som den beskidte by har badet i. Regnvand fra sydvestbyen er hidtil urenset løbet ud i Sønder sø, mens midtbyens regnvand har fået lov til at løbe sammen med spildevandet til renseanlægget i Brunshåb. De har delt en gammeldags fællesledning.

Ikke til badning

Nu kommer alt regnvandet til den nye rensedam. Og der er endda også plads til, at regnvand fra den nye Viborg Baneby senere kan løbe hertil. Den nye sø på Sønæs

kan se nok så idyllisk ud. Men ret beset er den en teknisk installation, der skal få alt det urene til at bundfælde sig.

Før vandet kommer ud i selve rensedammen, skal det gennem et forbassin, der samler det værste, og som er lettere at fjerne bundfald fra end den store dam.

En slamsuger skal med jævne mellemrum i sving i forbassinet, hvorimod den store dam i høj grad skal passe sig selv. Hvor tit det er nødvendigt at fjerne bundfald her, er blandt de spørgsmål, som planlæggerne er spændte på at få besvaret.

På den baggrund fraråder de tre på det kraftigste, at gæsterne bader i dammen. Skal de bade, skal de gøre det i Sønder sø. Leg foregår på landjorden. Et område på det nye Sønæs indbyder til boldspil, både fodbold og »bakkebold«.

De fisk, der måtte fristes til at slå sig ned i dammen, er ikke til middagsbordet.

Den tørre sti

Den røde pavillon midt i det hele ligger også ved den røde tråd, en 725 meter lang betonsti, der solidt hviler på 303 pæle. På betonstien kan gæsterne altid have deres på det tørre. Den er ikke sådan at flytte med, for i én lang stang ville pælene nå tre kilometer ned i jorden.

Pælene er i sig selv et stykke præcisionsarbejde, som Andreas Heegaard er stolt af. Men betonbroen er på det nærmeste et kunstværk. Den består af 123 elementer i 26 forskellige former, og det var et kunststykke at få dem til at passe sammen, som det var tænkt.

De tre føler, at de har gjort forarbejdet godt. Nu glæder de sig til at se, hvordan det hele udvikler sig. På forhånd kan de ikke

helt vide, hvordan den nye natur vokser op, og hvordan jordbunden bevæger sig. Mosebund er en foranderlig størrelse.

Fossevand

Folk kan se og høre vandet, når det tre steder fosser fra byen til Sønæs. Det sydlige indløb består af en betonvæg med fire rør, hvorfra vandet stråler. Planlæggerne har gjort meget ud af at give gæsterne oplevelser med indhold. Et sted kan de besøgende studere pæle med mærker, der siger noget om, hvor højt vandet kommer til at stå ved de forskellige typer af skybrud - lidt ligesom med højvandspælene i Vadehavet.

Et andet pædagogisk virkemiddel er en archimedesskrue, en lille pumpe, som gæsterne selv kan betjene. Den sidder, hvor vandet skal ud i Sønder sø efter et rensende ophold i dammen. To pumper, der hver kan klare 100 liter i sekundet, fører det rensede regnvand til det lange rør. Dette leder vandet et godt stykke ud i søen - cirka lige så langt enden af turbåden »Margrethe I«s nye anløbsbro.

Broen ligger som en flot ende på betonstiens nordøstlige del. Den er ikke til kanoer og kajakkere. Til dem har Sønæs en lille flydebro.

Den våde sti

En våd sti fører hen over øen i »sønæs«. En lille å kan vandrerne krydse på hele syv forskellige måder, såsom på tømmerflåde, med tov, på stolper og ved hjælp af stylter.

En normal dam på Sønæs rummer 12.000 kubikmeter vand og har et vand spejl, der ligger én meter under søens. Men den kan i etaper løbe over sine breder

og svulme op til 48.000 kubikmeter. Så er vandspejlet i niveau med Sønder søs. Statistisk set sker det med 100 års mellemrum.

Meningen er, at naturen skal prøve at finde sin egen balance. Kommunen har hjulpet den lidt på vej ved at plante enkelte tjørnebuske og egetræer i terrænet. En tættere bevoksning kommer til at dække parkeringspladsen.

Pædagogikken rækker også så langt, at det straks er til at se på rensedammen, hvis nogen har misbrugt regnvandsledningen til for eksempel olie eller maling. Pumpen suger ikke fra selve overfladen, så forureningen kommer ikke partout ud i søen. Men en hjælpende hånd fra brandvæsenet undgår Sønæs i givet fald ikke.

Stor interesse

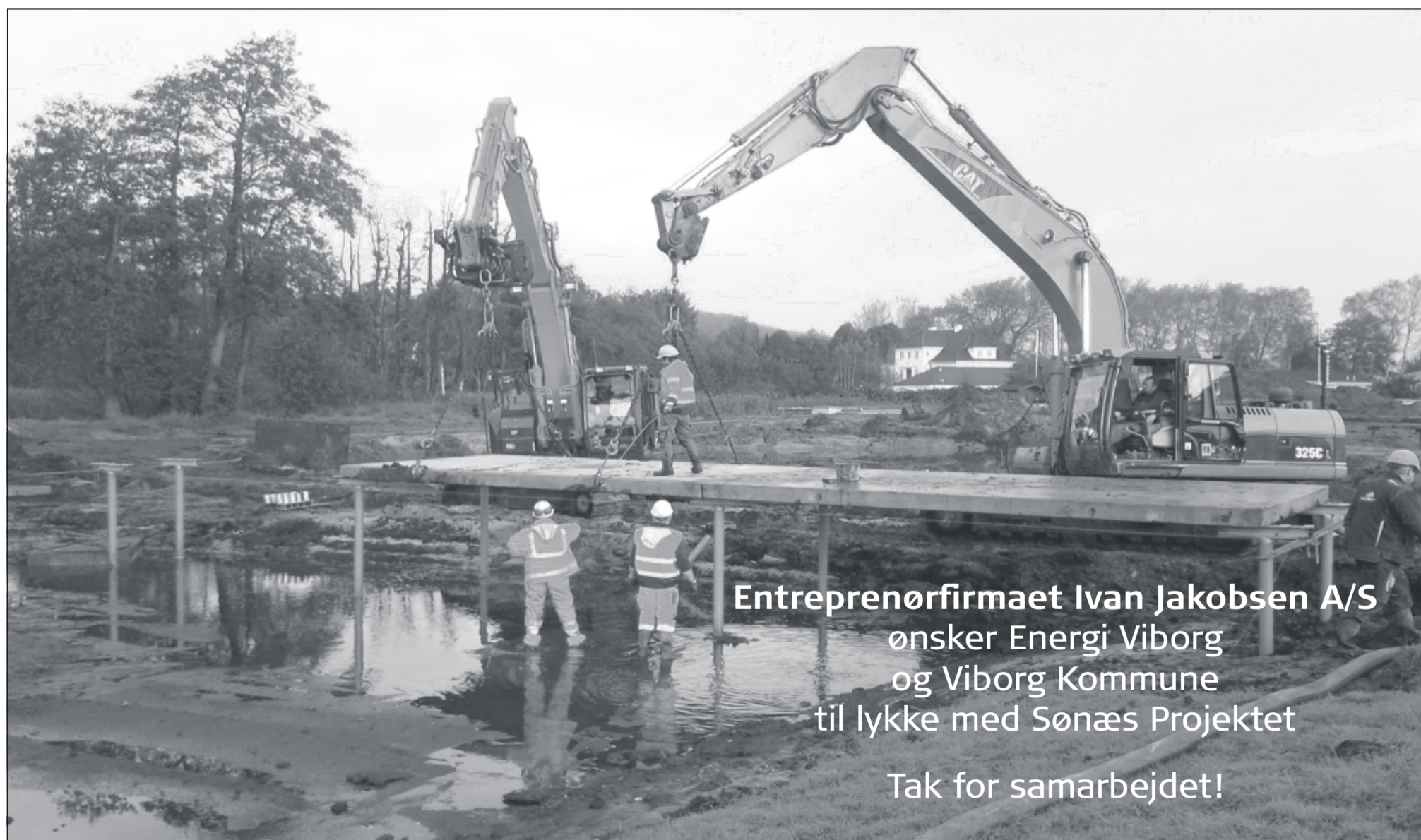
Delegationer fra andre kommuner og forsyningselskaber er begyndt at valfarte til Sønæs. Også 19 russiske miljøjournalister har studeret en rensedam, der er i en klasse for sig.

De tre ledere glæder sig til at se, hvordan offentligheden tager imod øen bag søen. De kan sagtens forestille sig, at påhittomme gæster finder på aktiviteter, som de ikke på forhånd havde tænkt på. Nye aktiviteter er kærkomne og er lige vand på planlæggernes mølle.

 FAKTA
 LAD VÆRE MED AT BADE

- Det er ikke godt at bade i rensedammen på Sønæs.
- Stranden på Sønæs er til leg og solbadning.
- Vandet er regnvand fra syd- og midtbyen. Forurening fra gader, veje, tage og pladser følger med.
- På overfladen kan dammens vand se rent ud, men på bunden ligger forureningen - og her skal den ligge, indtil Energi Viborg fjerner den.
- De fisk, der finder vej til rensedammen, er ikke spisefisk.

Andreas Heegaard (til venstre), Lotte Kunstmann og Henrik Juel Poulsen glæder sig til at se, hvordan det hele udvikler sig, når naturen skal til at bestemme.
Foto: Preben Madsen

Entreprenørfirmaet Ivan Jakobsen A/S
ønsker Energi Viborg
og Viborg Kommune
til lykke med Sønæs Projektet
Tak for samarbejdet!

www.ivan-jakobsen.dk
Ivan Jakobsen A/S. Farvervej 13. 7600 Struer. Tlf: 97 85 23 02

Stort og småt i kontrast. Pavillonen er specielt designet til Sønæs. Det samme med borde og bænke.

En rød tråd gennem den våde natur

Lidt dristigt valgte arkitekten at lade røde kendetegn markere de særligt interessante steder på Sønæs.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard
jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: Betonstien med røde farver flere steder giver et indtryk af, at Sønæs har byen i sig, mens øen med den slyngede å og grusstien står for den sønære natur.

Meget tidligt forestillede landskabsarki-

tekt Kristine Leth Juul fra arkitektfirmaet Møller & Grønborg sig, at fremtidens Sønæs skulle være en inspirerende blanding af by og natur:

»Jeg kom med i det forberedende arbejde allerede i februar 2013, da kommunen skulle skrive en ansøgning til fonde. Det stod på det tidspunkt klart, at Sønæs skulle være mere end blot en rensedam. Området skulle spille sammen med den fan-

tastiske sø - den ægte vare,« siger Kristine Leth Juul.

I første runde var Møller & Grønborgs skitse helt overordnet og blot tænkt til en god ansøgning. Ansøgningen gik rent ind hos Vandplus, der sagde ja til at støtte, og så var vejen banet for en blanding af rensedam og rekreativt område. Derpå vandt arkitektfirmaet dysten om at blive rådgiver for hele den udførende fase.

»Vores »hovedgreb« viste sig at holde, mens vi har måttet ændre nogle detaljer. For eksempel troede vi i begyndelsen, at selve rensedammen var til at bruge til aktiviteter. Men det er netop en rensedam med forurenede bundfald. Derfor fandt vi på at lægge en å med rensede vand på øen,« siger hun.

»Vi ønskede at sende et signal om noget helt nyt og lagde vægt på områdets ø som et nyt sted. Det har også været vigtigt for os at skjule det tekniske anlæg. Uanset mængden af regn er naturområdet intakt,« siger arkitekten.

På diger, betonsti og dele af øen er der per definition altid tørt. Øens sikre tørre mødested er banen til »bakkebold« - en Sønæs-specialitet.

Nu er hun spændt på at se, hvordan området arter sig. Planlæggere og entreprenører kan gøre nok så meget, men naturen får altid det sidste ord.

Den solide grill indbyder gæsterne til at benytte Sønæs til andet end motion.

For landskabsarkitekt Kristine Leth Juhl har arbejdet været lidt af en balancegang mellem by og natur, teknik og rekreation. Foto: Preben Madsen

Trædestenene på grænsen mellem forbassinet og selve rensedammen er lidt af en udfordring.

Det begyndte i Houlkær

Forskere fra Aalborg Universitet brugte for 20 år siden et regnvandsbassin i Granada-skoven til studier.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard

jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: Som en lille skovsø ligger et regnvandsbassin nok så smukt i Granada-skoven. På en måde er bassinet en forløber for den nyanlagte våde natur på Sønæs.

Den 70-årige ingeniør Morten Sass Glarbo var i små 30 år den, der lagde planer for Viborgs strømme af spildevand og regnvand. Først for Viborg Kommune, senest for Energi Viborg. Den 1. september sidste år gik han på pension, men nåede at sætte sit store præg på Sønæs.

Da Morten Sass Glarbo i 1987 kom til Viborg Kommune fra Hedeselskabet, overtog han en rapport fra Aalborg Universitet. Forskere og studerende havde brugt bassinet i Granada som studieobjekt.

»Undersøgelsen viste, at bassinet i nogen grad kunne rense regnvandet. Regnvand fra byer er ikke så rent, som mange på det tidspunkt troede,« siger Morten Sass Glarbo.

»Hidtil havde vi blot brugt regnvandsbassiner som buffere, så de dyre ledninger ikke behøvede at være så store. Men efter blandt andet undersøgelserne i Granada gjorde vi fremover regnvandsbassiner til rensedamme,« siger han.

Hver for sig

En rensedam lever op til nogle krav, så de forurenende stoffer lægger sig på bunden i stedet for at fosse videre. Et sådant er den nye sø på Sønæs. Rensedamme har Energi Viborg mange af. Sønæs-dammen er speciel ved at være bynær og ved at være tænkt som en naturpark til hverdagsbrug.

Fra midt i 1960'erne begyndte Viborg Kommune at adskille regnvand og spildevand, så de havde hver sin ledning i vejen. Den nye Asmild-bydel - siden Houlkær - var det første store område med et gennemført system. Regnvandet løb ud i søen, spildevandet til renselanlægget.

Arbejdet med at adskille regn fra lort er dog langt fra slut i Viborg. Nogle steder løber adskilte strømme endog sammen i gamle fællesledninger. Det er derfor, store regnskyl stadig kan forpøse Sønderø, gader og kældre med en tynd udgave af spildevandet.

For gigantiske beløb har Energi Viborg

»Jeg håber, at Sønæs kan udvikle sig til at være et folkeligt mødested,« siger Morten Sass Glarbo. Foto: Preben Madsen

på det seneste adskilt regnvand og spildevand i jernbaneområdet, hvortil vestbyens regnvand strømmer. Blandt andet har selskabet i stor dybde boret en 700 meter lang ledning. Det store, underjordiske spildevandsbassin på Riegels-grunden og den store, overjordiske rensedam på Sønæs er kronen på værket.

Sønæs skal som udgangspunkt modtage regnvand fra sydvestbyen helt ud til Finderuphøj. Baneområdet er kommet til, og kapaciteten er stor nok til mere endnu.

Tidlige tanker

Bassinet med tilhørende to pumper og ledning ud i søen er dimensioneret, så kun

et skybrud af den type, der rammer byen med 100 års mellemrum, kan fylde det helt. I værste fald må endnu større pumper en overgang lede vandet ud i søen, men det skulle der være tid til, da vandet kommer til Sønæs med nogen forsinkelse.

Morten Sass Glarbo kan ikke lade være med at fundere over, at han allerede for en snes år siden skitserede en rensedam på Sønæs og Nørremølle Enge som våde enge. Begge dele er nu virkelighed. Til glæde for naturelskere og til gavn for miljøet.

»Nørremølle Enge er en slags »efterpølering«. De modtager regnvand fra tre rensedamme. Vandet er i princippet rent, men kan have gavn af turen gennem engene,

før det ender i Nørresø. Derimod har bassinet på Sønæs en direkte rensende effekt,« siger han.

»Vores første skitse til en dam på Sønæs viste en sø i amøbeform. Allerede på det tidspunkt var vi opmærksomme på, at dammen også skulle have en rekreativ værdi. Men det var først, da vi blev ét af de fire anlæg under »Vandplus«, at idéerne for alvor udviklede sig,« siger ingeniøren.

Folkeligt mødested

Helt tilbage i 1938-39 lagde kommunen et dræn med et pumpehus på Sønæs. Området skulle være tørt nok til en landsudstilling og senere som fest- og cirkusplads. Først Søndermarkens Idrætsklub og siden klubben B67 benyttede området til fodbold.

»Men tørvejord synker helt naturligt sammen. Ekstra jord var efterhånden ikke nok, og til sidst var kun opvisningsbanen i orden. I vores spildevandsplan fra 2006 tog vi konsekvensen og lade os helt fast på en rensedam. Men vi fik flere andre dyre opgaver, og B67 skulle også væk på en ordentlig måde,« siger han.

»Jeg håber, at Sønæs kan udvikle sig til at være et folkeligt mødested, uden at det skal virke som et cirkus. Interessen er stor, og jeg har stillet mig til rådighed som guide,« siger Morten Sass Glarbo.

Nu håber han, at guldfiskene ikke indtager den nye sø. Erfaringen er, at guldfisk fra private damme har en mærkværdig tendens til at indtage rensedammene, og det er ikke godt, for disse karpefisk hvirvler det forurenede bundfald op.

Regnvandsdammen i Granada viste sig allerede midt i 1980'erne at have en rensende effekt.

Foto: Jesper Overgaard

Sønæs er let at over- skue

En rensedam, en betonsti med broer samt en ø med en grussti og en å - det er slet og ret Sønæs.
Illustration: Kapper Film Productions

VISION VIBORG GI'R

GRATIS PØLSER & ØL

KIG FORBI SØNÆS PÅ ÅBNINGSDAGEN DEN 20. JUNI
KL. 17-19 - SÅ GI'R VI I SAMARBEJDE MED MENY FROST
OG VIBORG BRYGHUS EN GRILLPØLSE OG EN ØL/VAND!

VI SES TIL ÅBNINGEN AF SØNÆS!

VISION VIBORG
KULTUR OG IDRÆTSFOND

De tre politikere, Torsten Nielsen, Niels Dueholm og Johannes Vesterby taler om tre fluer med ét smæk. De erkender, at de ikke selv havde haft fantasi nok til at skabe Sønæs. Foto: Morten Dueholm.

Hvor der er politisk vilje, er der vand

Hos Energi Viborg og Viborg Byråd har der været totalt fodslag om de 28,4 millioner kroner til Sønæs.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard

jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: »Her har jeg fået våde støvler mange gange,« siger borgmester Torsten Nielsen (K) om Sønæs.

Som stor knægt spillede Torsten Nielsen fodbold, naturligvis for hjembyen Sparkær. På Sønæs havde først Søndermarkens Idrætsklub og siden B67 en våd hjemmehane, og Torsten Nielsen kender Sønæs som udebane.

»Når jeg husker tilbage, kan jeg ikke erindre, at vi nogen sinde har tabt på Sønæs,« siger Torsten Nielsen med et skælmsk smil.

Under alle omstændigheder er arbejdet med det nye Sønæs en vindser for alle parter: Johannes Vesterby (V), formand for teknisk udvalg, og Niels Dueholm (S), formand for Energi Viborg, kan sammen med borgmesteren glæde sig over denne gave til miljøet og fællesskabet.

De tre taler om tre fluer med ét smæk. En investering på næsten 28,4 millioner kroner har sikret en rensedam, et rekreativt område og et værn mod fremtidens mere våde klima.

Våd natur

For en gæst udefra kunne det se ud, som om lokalsamfundet har flottet sig med et spændende stykke våd natur med

indbyggede fornøjelser. Men inde i det hele skjuler sig et teknisk anlæg - en rensedam for regnvand - til rundt regnet 17 millioner kroner. Disse penge kommer fra Energi Viborg. Den skulle byen under alle omstændigheder have haft.

Uden denne kerne af teknik havde byen ikke fået det nye naturområde, erkender de tre. De føjer til, at Viborg på det helt rigtige tidspunkt havde planen klar, så støtten fra samarbejdet »Vandplus« kunne gøre Sønæs til ét af fire mønstereksempler i Danmark.

Viborg Byråd har spædet til med 6,4 millioner kroner; mens fondspenge har sikret resten. De tre kan melde om, at der ikke på noget tidspunkt har været slinger i den politiske vals. Fantasien overlod de til landskabsarkitekterne, og de udtrykker dyb respekt for resultatet.

Den politiske treenighed lægger samtidig vægt på, at Sønæs ikke er de halve løsnings sted. Det er færdigt arbejde, og de ser frem til den store åbningsfest den 20. juni.

FAKTA

ØKONOMIEN

■ Det nye vådområde »Sønæs« består af en teknisk del - en rensedam til regnvand - og en rekreativ del. Tilsvarende er økonomien delt op, idet følgende har bidraget:

- Energi Viborg Vand A/S: 16.875.000 kroner.
- Viborg Kommune: 6.381.000 kroner.
- Lokale- og Anlægsfonden: 2.575.000 kroner.
- Realdania: 1.925.000 kroner.
- Friluftsrådet: 500.000 kroner.
- Anders Brøndums Velgørende Fond: 119.000 kroner.
- Summa summarum: 28.375.000 kroner.

FAKTA

DE ÅBNE ARME PÅ SØNÆS

- Områdets parkeringsplads og nye indgang ligger ved Gl. Århusvej. Her er også den røde infoportal.
- Den 725 meter lange betonsti med fem broer udgør sammen med Sønæsvej og Søndersøstien en i alt 1,1 kilometer lang rundtur.
- En grussti og en å med syv udfordringer slynger sig på øen.
- Den røde søpavillon giver læ og indbyder til aktiviteter.
- Gæsterne kan tage et hvil på den spændende soltrappe.
- Der er to baner til boldspil, herunder »bakkebold«.
- Tæt på trappen løber vandet i en ledning langt ud i søen. Gæsterne kan give vandet en hjælpende hånd, idet de kan betjene en finurlig archimedessnegl.
- En 32 meter lang bro i Søndersø ligger i forlængelse af betonstien. For enden er vandet dybt nok til, at turbåden »Margrethe I« kan lægge til.

Sønæs renser byens badevand

Organisk stof, fosfor og kvælstof lægger sig på bunden af den nye rensedam.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard

jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: »Regnvand« klinger af blødt supervand til hårvask og miljørigtig havevanding. Men når det optræder som »byens badevand« er det ikke så uskyldigt. Netop derfor har Energi Viborg anlagt rensedammen på Sønæs.

Rensedammen renser regnvandet, men det er også en ekstra sikkerhed, der forhindrer for eksempel en olieforurening i at nå helt ud i Sønder sø.

Desuden kommer regnvandet ikke læn-

FAKTA

! FIRE TYPER REGN

■ Nogle røde »hændelsestyper« i den sydlige del af dammen viser, hvor højt vandet kommer til at stå ved forskellige grader af skybrud.

■ Teknikerne »regner« med fire typer af regn:

■ Skybrud: Over 15 millimeter i løbet af 30 minutter.

■ Kraftig regn: Over 24 millimeter i løbet af seks timer.

■ Ekstrem regn: Over 60 millimeter i løbet af et døgn.

■ 100-års-hændelse: Over 80 millimeter i løbet af et døgn.

gere i samme ledning som spildevandet. Ved store regnskyl blev den fælles ledning så overbelastet, at opspædet spildevand fossede ud i sø og kældre.

Biolog Thomas Møller Schmidt fra Viborg Kommune har udregnet, hvor meget rensedammen kan presse ud af de i alt 250.000 kubikmeter regnvand, der årlig strømmer gennem Sønæs til Sønder sø.

Rensedammen snupper 60 procent af det organiske stof fra for eksempel blade, det vil sige 7500 kilo. Den snupper også 60 procent af fosforen og 20 procent af kvælstoffet, henholdsvis 75 og 100 kilo.

Enorme mængder af skadelige stoffer ligger som en hilsen fra fortiden på Sønder søs bund, og i denne sammenhæng er tallene fra Sønæs ikke så store. Men det er endnu ét af de seneste års mange skridt i den rigtige retning.

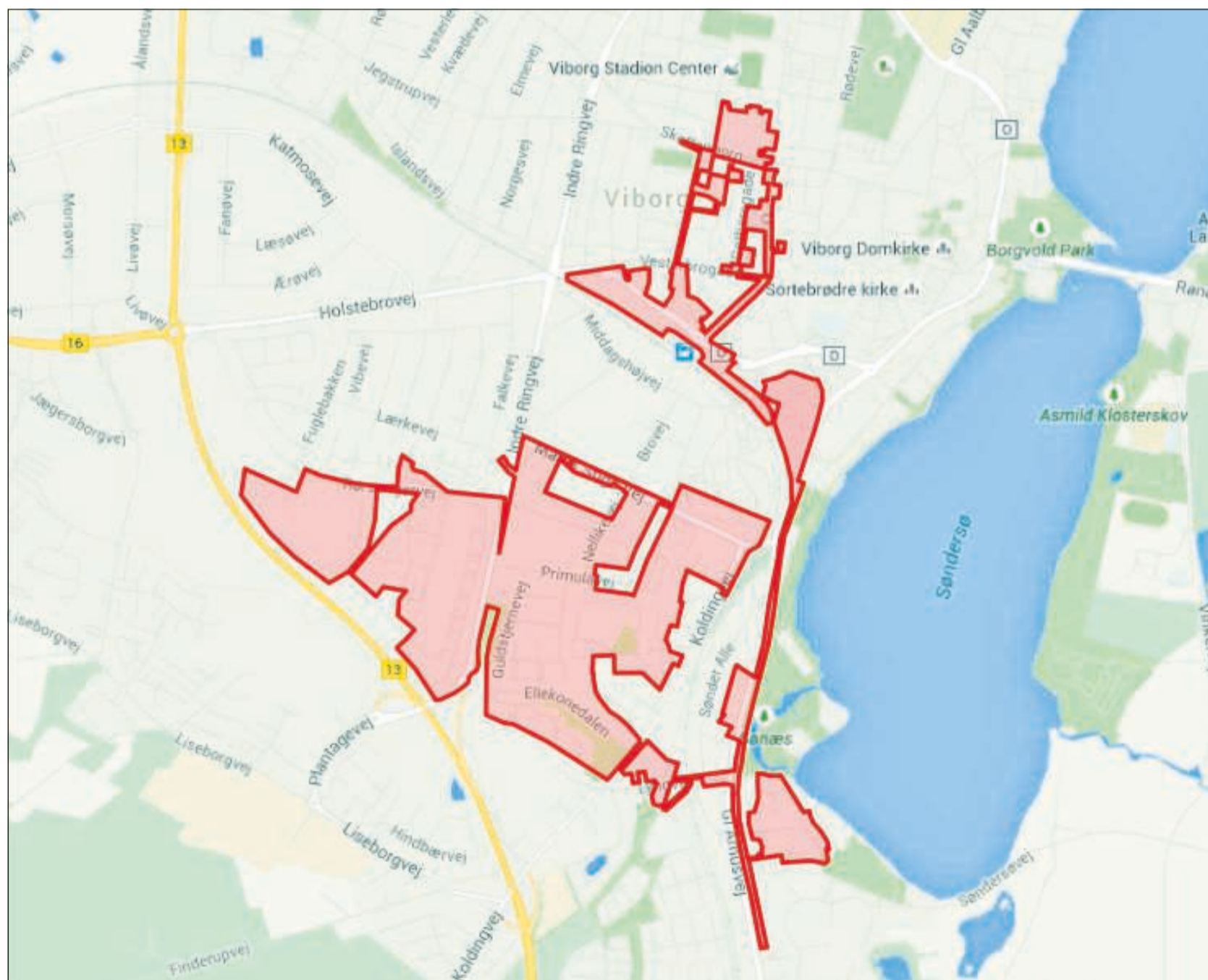
Mængden af fjernet fosfor svarer til, at fire pænt store køer konstant står i vandet og afleverer deres pis og lort. Kvælstoffet svarer til én kos produktion.

Sammenlagt har Energi Viborg investeret cirka 50 millioner kroner i at forskåne Sønder sø for spildevand og beskidt regnvand. De to store anlæg er et cirka 8000 kubikmeter stort underjordisk spildevandsbassin på »Riegels' grund« og det op til 48.000 kubikmeter store regnvandsbassin på Sønæs.

Ingen større enkeltopgaver ligger og venter for de kommende år, men de mange bække små har også ret.

Illustration: Jens Nex

Anlægget på Sønæs renser overfladevandet fra en stor del af Viborg. Energi Viborg har lavet dette kort, som viser de gader og veje, som leder vand til Sønæs.

På sin ø ligger villa »Sønæs« som den sikre bastion.

Naboer befinder sig godt som øboer

Kirsten og Kaj Bertelsen i villa »Sønæs« ser det nye naturområde som et stort aktiv.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard
jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: »Se vores nye forhave!« lyder det fra parret Kirsten og Kaj Bertelsen på Sønæsvej 1.

Bemærkningen er ikke bare en humoristisk etikette til det nye Sønæs-område. Kirsten og Kaj Bertelsen har som naboer virkelig taget Sønæs i den nye udgave til sig.

»Da vi var til det første møde om planerne for Sønæs, var vi ærlig talt rundt på gulvet. Mange forslag var fremme, og vi begyndte med at være noget skeptiske,« siger

Kaj Bertelsen.

»Ja, men efterhånden som arbejdet er skredet frem, er vi blevet fortrolige med området. Faktisk er der kun de røde farver tilbage. Dem bliver vi næppe fortrolige med,« siger Kirsten Bertelsen.

For 20 år siden overtog de villa »Sønæs«. De satte den grundigt i stand, og som noget af det første fik de åbnet haveanlægget til såvel sø- som landsiden. De åbnede villaen for omgivelserne, men i hele deres tid på Sønæs har de selv haft åbne sind. For eksempel har de været glade for de seneste års samliv med 24-timers-løbet.

Til lykke til byen

De har fulgt arbejdet med Sønæs på aller-nærmeste hold. Mænd med maskiner har

fyldt godt i landskabet. Men ikke om de to har muppet. De roser tværtimod mandskabet for at have været utrolig hensynsfuldt.

»Vi kan lide, at der er glade mennesker på Sønæs. Da fodboldklubben holdt til her, glædede vi os over det rige fodboldliv. De mange løbere og vandrere kommer tit med muntre bemærkninger: »Margrethe I« kommer tæt på, og også herfra møder vi vink og glæde,« siger Kirsten Bertelsen.

»Herfra skal lyde et til lykke til byen med Sønæs. Nu er det blot at håbe, at gæsterne behandler stedet med respekt,« siger Kaj Bertelsen.

Gæsterne kan ved hjælp af en lang pumpe med håndsving få vand til at løbe fra rensedammen til Søndersø. Vandet løber i en lille kanal hen over Sønæsvej. Kaj

Bertelsen fornemmer, at denne åbne kanal forvirrer og anbefaler en rist. Men ellers har de to svært ved at sætte fingeren på noget - altså bortset fra alt det røde.

Sammen med jorden overtog Energi Viborg B67's bygninger. Hvad der skal ske med dem, er stadig et åbent spørgsmål. Kirsten og Kaj Bertelsen mener, at kommunen bør benytte sig af chancen og fjerne det hele. Bygningerne klæder ikke Sønæs, vurderer de.

På det tørre

Villa »Sønæs« er fra 1911. En ingeniør fra Hedeselskabet byggede den. Han var specialist i vandkraft. Alt tyder på, at han forstod at placere sin bolig på en solid sandpude, så vandets kraft ikke kunne røre

Det nye vådområde ligger i fin forlængelse af parret Bertelsens forhave. Foto: Preben Madsen

den. Alligevel har de det godt med, at teknikere ved hjælp af måleudstyr følger, om det nye vådområde påvirker bygningen.

»Nu kan vi altså kalde os øboere. Gad vide, om vi så kan få en lavere beskatning som på de truede øer,« siger han.

I begyndelsen var de lidt skeptiske over for den lange og brede bro til »Margrethe I«. De forestiller sig nu, at broen mest kommer til at virke som en forlængelse af betonstien og knap så meget som en havn.

»Mange går ud på broen for at opleve naturen på en ny måde. Selv kan vi se vores bolig i et helt nyt perspektiv,« siger hun.

Kaffe ved kajen

Meget tyder på, at villaen har givet stedet

navn - og ikke omvendt. På gamle kort optræder stednavnet Sønæs slet ikke. Først i 1935 kom vejen til at hedde Sønæsvej. De to morer sig lidt over, at logoet fremhæver den nye ø: »sønæs«.

Sammen med børnebørnene har de taget den nye »forhave« i besiddelse. De glæder sig til at se, hvordan redskaberne fungerer, når vandet for alvor strømmer.

Mange forbinder af gode grunde parret med kaffe, Peter Larsen Kaffe, og for Viborg er Kaj Bertelsen slet og ret »Kaffe-Kaj«. De ved, hvad det vil sige at skænke glæde. Peter Larsen Kaffe skænker ved åbningen den 20. juni gratis kaffe til alle deltagere.

De to kan se en fin fornøft i at lege med navnet og gøre Sønæs til »sønæs«.

Program

TIL ÅBNING AF SØNÆS OG SNAPSTING 2015,

Kl. 15.00 - 15.15	Åbningstale med borgmester Torsten Nielsen.	Kl. 17.10 - 18.00	Thomas Sandberg optaktskoncert til Snapsting for børn.
Kl. 15.15 - 15.30	Peblinge koret.	Kl. 18.00 - 19.00	Iscenesættelser - Carte Blanche.
kl. 15.30	Den hvide dame indvier sønæs-området Iscenesættelser - Carte Blanche.	Kl. 19.00 - 20.15	Viborg Big Band med gæsteoptræden Michael Carøe og Uffe Steen.
Kl. 15.30 - 15.50	Trepas Band.	Kl. 20.00 - 21.00	Iscenesættelser - Carte Blanche
Kl. 15.45	Isskulptur workshop - Susanne Ahrenkiel.	Kl. 20.30	Indvielsesceremoni.
Kl. 15.50 - 16.30	Gymnastikopvisning ved Gymnastikforening KVIK. Opvisning af talenthold 2.-6. kl. og ungdomsholdet 16 år +.	Kl. 21.00	Lys i isskulptur.
Kl. 16.30 - 17.00	Viborg Kammerkor og VIMUKO optræder og fællessang for alle.	kl. 21.00 - 22.00	Ussel Mammut.

Derudover er der et hav af øvrige aktiviteter spredt på området fra kl. 15.30

Velkommen sønæs til øen bag søen

Foto: Kapper Film Produktions

Tag et tæppe under armen og kom til kæmpe åbningsfest på sønæs

LØRDAG D. 20. JUNI

- FDF Sejlcenter lægger til ved anløbsbroen.
- Søndermarkskirken og FDF har aktivitetsværksted, hvor 5-12 år børn kan bygge en båd og søsætte den.
- Lasso kastning ved Kis Østergaard.
- Funhall kommer med waterballs.
- Danmarks Jægerforbund Viborg har bl.a. opvisning med hunde og hornblæsning.
- Viborg Orienteringsklub laver orienteringsløb, hvor alle kan være med.
- Sct. Georgs Gilde og Viborg Friskole tænder bål, hvor man kan lave snobrød og pandekager.
- Kulturselskabet arrangerer Pop-up musik ved Gorm Bull og Palle Hjort.
- Fejring af Viborg Flyveplads 50 års jubilæum forsætter på sønæs fra kl. 15.00, bl.a. med udstilling af svævefly.

Mad og drikke

Kl. 15.30

Kl. 17.00 - 19.00

GRATIS kaffe, the og kage til de første 500 mennesker.

GRATIS øl, sodavand og pølser.

Kl. 14.00 - 17.00 Frimurerlogen Jutlandia har Åbent Hus.

Kl. 14.00 - 19.00 Gratis jubilæums-sejltur med Margrethe I i pendulfart mellem Salonsøen og sønæs.

Kl. 15.30 - 18.00 Guidede ture på sønæs af Viborg-guiderne og elever fra Mercantec arrangeret af Viborg Innovation Fond.

Hvid dame svæver over vandene

Som den gode fe skal Carte Blanches hvide dame den 20. juni være med til at åbne Sønæs.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard
jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: Hele ni performere og en hvid dame har egnsteatret Carte Blanche mobiliseret til den store Sønæs-åbning den 20. juni.

Kunstnerisk leder Sara Topsøe-Jensen fra Carte Blanche har gjort mange erfaringer med at sætte begivenheder i scene. Udstillinger, fremstød, festligheder og konferencer får et helt nyt touch, når et teatermenneske kommer til.

I tre uger op til åbningen indstuderer et internationalt korps på ni skuespillere hvert sit optrin. Alle optrin har noget med vand at gøre. På åbningsdagen kan publikum opleve indslagene ét for ét. De kan se de små scener udefra, men de kan også aktivt være med.

Derefter kan alle interesserede indtil den 28. juni opleve de ni tableauer som én forestilling. Carte Blanche udleverer gratis billetter til forestillingerne. Ordet »gratis« går igen. Kagen er gratis, kaffen er gratis, pølserne er gratis, og øllet er gratis.

Gratis øl og pølser er Viborg Kultur- og Idrætsfonds gestus til Sønæs. På åbningsdagen mellem klokken 17 og 19 går »Sønæs«, »pølser« og »Øl« op i en højere enhed.

Den hvide dame har givet sjæl til flere tidligere begivenheder i Viborg. Hun kan godt minde lidt om en mosekone. I hendes ånd brygger performerne selv på deres

vandrige historier, dog ud fra Sara Topsøe-Jensens forlæg.

Åbningen begynder med en åbningstale. Borgmester Torsten Nielsen (K) byder velkommen til vandets verden - til øen bag søen. Sammen med Mette Hagen, Snapstings projektleder, og Lotte Kunstmann, Sønæs' projektleder, har Sara Topsøe-Jensen fået mange aktører til at flyve i formation.

Sønæs og Snapsting

Åbningen på Sønæs markerer også, at festivalen Snapsting er i gang. Snapsting er efter helt samme princip: at kommunen sørger for rammen, mens det er op til diverse aktivister at fylde den ud.

Først det formelle, så et aktivt samvær og derpå det festlige samvær. Sådan former programmet sig. Til det sidste hører en koncert med Viborg Bigband, der har ladet sig forstærke med Michael Carøe. Flere andre koncerter er på listen, herunder også musik på cykelhjul.

Gæsterne på Sønæs kan opleve så forskellige indslag som teater, sang, musik, svæveflyvning, faldskærmsudspring, karateopvisning, gymnastikopvisning, kagebord, børnetelt, sejllaktiviteter, Segway-kørsel, bål, lassokastning, jagthornsblæsning, orienteringsløb, sejlads med »Margrethe I« og guidede ture.

Skuespillerne fra Sønæs er ikke sådan at stoppe. De bevæger sig imod regnvandsstrømmen og er at finde flere steder i midtbyen under Snapsting.

Den hvide dame svæver let over de vide vande. Foto: Carte Blanche

Se den flotte video af det "nye" Sønæs!

På www.viborg-folkeblad.dk kan du se den flotte, nye video, hvor man oplever Sønæs fra luften.

Videoen er produceret af Kapper Film Productions.

Landsudstilling på Sønæs gik i vasken

Hvad har Kristoffer af Bayern at gøre med Sønæs? Slet ikke så lidt endda.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard
jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: I 1440 gav Kristoffer af Bayern købstadsprivilegier til Viborg. I god tid ønskede gode kræfter i Viborg at markere 500-året i 1940, og Sønæs fik hovedrollen.

Fotograf, biografejer, formand for turistforeningen med meget mere Aage Munksgaard var den drivende kraft, da Viborg udviklede idéen om, at en landsudstilling skulle markere de 500-årige privilegier.

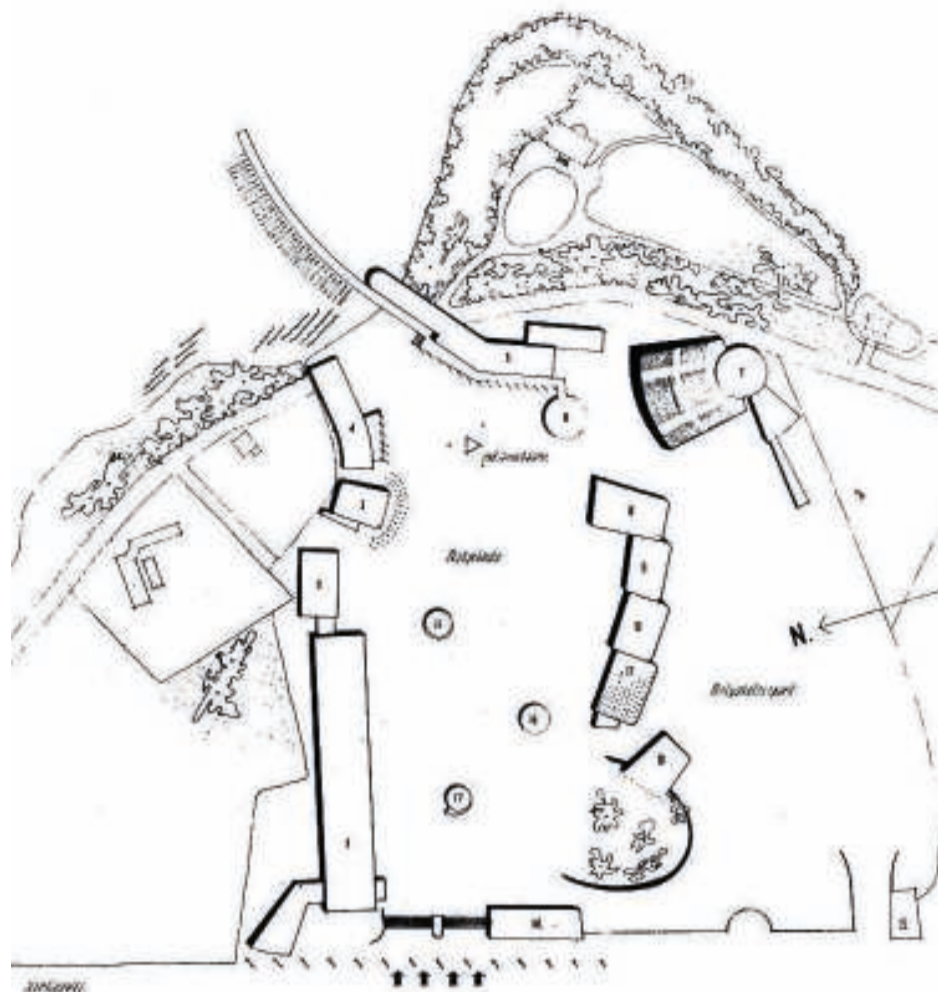
Viborg Byråd købte engene ved Sønæs, for her skulle landsudstillingen finde sted. Arkitekt Jens Madsen fra Viborg tegnede og beregnede. Krigen trak dog tæppet væk,

og efter de mørke år ønskede byrådet ikke at rulle tæppet ud igen. Glemte var landsudstillingens slogan »Viborg vil videre«.

Men Sønæs forblev på kommunens hænder. Allerede fra begyndelsen var de sønære arealer tænkt som en slags folkepark, når landsudstillingen var overstået. Men det var vel først i 1956, da Søndermarks Idrætsklub indtog området, at der for alvor kom liv på næsset. Siden overtog boldklubben B67 baner og anlæg.

I flere år gyngede rocken i dobbelt forstand på Sønæs. Friluftskoncerterne på Sønæs samlede mange musikelskere, men det viste sig, at jordbunden var lidt for gyngende til folkemasser. Fodboldspillerne måtte også tit hælde vand ud af støvlerne.

Hedeselskabet gjorde ellers i 1939 et

Jens Madsen, Viborgs førende funktionsarkitekt, tegnede i 1938 drømmen om en landsudstilling på Sønæs.

stort forsøg på at dræne det 14 tønder land store eng- og moseområde. Pumpehuset fra den tid er stadig i brug og ligger som en fin detalje i det nye vådområde.

Udstillingsbyen på Sønæs skulle bestå af 15 lette bygninger og en stor restaurant med plads til 800 gæster. Virksomheder fra

nær og fjern skulle vise, hvad de havde at byde på. P-pladsen havde plads til 500 biler - noget flere, end hele Viborg på det tidspunkt kunne mønstre. Alt sammen stort tænkt - og forgæves.

Nøjagtig 75 år efter fandt helt andre visioner grobund.

Viborg Stifts
Folkeblad

Få **Viborg Stifts Folkeblad** mandag til lørdag i 3 måneder

Avisen mandag til lørdag + E-avis, web og apps

Bestil på www.viborg-folkeblad.dk/199

*Abonnementet fortsætter til normalpris, indtil det opsiges. Tilbuddet gælder kun husstande, der ikke har abonneret på avisen indenfor de seneste 6 mdr.

3 MDR. FOR
199,-/md.

SAMLET ENGANGSPRIS 597,-*

**SPAR
362,-**

Vandplus gjorde Sønæs til et plus

Sønæs er blandt fire danske anlæg, der gerne skal vise, at det ændrede klima også kan have sine sjove sider.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard
jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: En støtte på 4,5 millioner kroner fra samarbejdet Vandplus har været med til at gøre det nye Sønæs til andet og meget mere end et teknisk anlæg, der blot skal få skidt i regnvand til at bundfælde sig.

»Kan klimatilpasning skabe sjovere byer?« lyder det næsten retoriske spørgsmål fra Vandplus. Sønæs og tre andre danske anlæg giver det positive svar.

Vandplus er et partnerskab mellem Lokale- og Anlægsfonden og Realdania i samarbejde med Naturstyrelsen. Partnerskabet har i alt givet 12 millioner kroner til fire initiativer. Mest har Sønæs fået. Endda supplerede Friluftsrådet med en halv million kroner til Sønæs, for der er masser af spændende friluftsliv i vente.

De andre tre er en sportspark i Glad-

saxe, en bypark på Frederiksberg og et byrum i Solrød. Filosofien bag alle fire anlæg er, at det ændrede klima med mere regn kan føre til nye oplevelser for aktive byboere. Samtidig har de et pædagogisk sigte, idet de bringer borgerne tættere på deres regnvand.

Sønæs udmærker sig ved, at den tekniske del og den rekreative del helt er flettet sammen. Det er ikke til at gennemskue, hvad der er hvad. Rensedammens størrelse svinger med mængden af regn, men gæsterne kan altid være sikre på at møde en våd natur.

Viborg Kommune og Energi Viborg Vand samt rådgiverne Møller og Grønberg

plus Orbicon har udviklet herlighederne i et tæt samarbejde med byens borgere, herunder ikke mindst naboerne. Vandplus har lagt vægt på, at nabomøder og workshops har været en naturlig del af forarbejdet.

Vandplus har også brugt de fire anlæg som mønstereksempler på tre konferencer med flere end 600 deltagere. Erfaringerne er kommet videre til beslutningstagere og planlæggere i hele Danmark.

Vandplus arrangerer yderligere to konferencer. Den ene finder endda sted i Viborg. Cirka 200 deltagere ventes til Viborg i efteråret, og naturligvis skal de som et ekstra plus indtage Sønæs.

»Kan klimatilpasning skabe sjovere byer?« lyder det næsten retoriske spørgsmål fra Vandplus. Sønæs og tre andre danske anlæg giver det positive svar.

GARDIT ØNSKER ALLE I VIBORG TILLYKKE MED DET NYE SØNÆS

g a r d i t

ERIK GLIPPINGS VEJ 6-12 | 8800 VIBORG +45 86 62 44 99

LAD DIG INSPIRERE: WWW.GARDIT.DK

FAKTA

! NØGLETAL FOR RENSEDAMMEN

- Dammen fjerner 60 procent af regnvandets organiske slam, 60 procent af fosforen og 20 procent af kvælstoffet.
- I tørvej er dammen én meter dyb. Ved ekstrem regn kan dybden vokse til det dobbelte.
- Normalt rummer dammen 12.000 kubikmeter vand, hvilket næsten svarer til en beholder, der er 23 meter på alle tre leder.
- Dammen kan vokse til 48.000 kubikmeter, hvilket svarer til en beholder, der er lidt over 36 meter på alle tre leder.
- Tre steder løber regnvandet ind i dammen. Ved store regnskyl modtager dammen i alt 3600 liter vand - per sekund. De to pumper kan sammen fjerne 200 liter i sekundet.

Sønæs-projektet er imponerende, ikke mindst når man som Kapper Film Productions her går i højden og ser anlægget i fugleperspektiv.

Nu stiger glæden

ESSAY

VIBORG: Vand kan klukke, kvælle, risle, løbe, putre, lutre, bruse, fosse, sile, strile, ile, strømme, stå, plasse, plutte, svulme, kvæge, rinde, skumme. Blandt meget andet.

Ligesom grønlandsk har mange ord for, hvordan sne kan te sig, har dansk mange ord for vandets vilje. De mange sproglige nuancer siger noget om, at Danmark også er »Vandmark«.

Som ét af de fire klassiske elementer er vand ikke bare vand for mennesket. Vi har et nært forhold til vand, og cirka 70 procent af mennesket består af denne kombination af ilt og brint.

At se på vand og at lytte til vand er blandt de dybeste indtryk, et menneske kan få, når det tyr til naturen. Vandvaren er den ægte vare. Engang i Norge boede min familie op ad den dejligst rislende bæk, og fornøjelsen led ikke et knæk, da vi opdagede, at løbet var kunstigt.

Vi spørger med, at Gud skabte verden, men at han overlod til hollænderne selv at skabe Holland. Nok er Holland med sine diger og kanaler i høj grad menneskeværk, men netop vandet gør, at landet går rent ind i menneskesindet.

Sønæs er som et næs i Sønderø et stykke natur, der dog ikke er upåvirket af menneskets virketrang, idet den første dæmning ved Søndermølle allerede for 700 år siden fik Viborgsøernes vand til at stige med to meter. Alene logoet »SØNÆS« for det nye vådområde fortæller, at her har mennesket haft lyst til at lege med det vante. Det én gang givne skal vi ikke tage for givet.

Også på Sønæs har mennesket anlagt diger, kanaler og søer. Selv betonstiens lange bro har noget nederlandsk over sig. Det våde element skal nok gøre lykke, og når der så også er plads til homo ludens - det legende menneske - er succesen i hus. Den skulpturelle »soltrappe«, boldbanerne og de syv ud-

fordringer ved åen taler til legebørn i alle aldre.

Af uransagelige grunde har mennesket en indgroet skræk for at blive vådt. Pas på. På Sønæs kan nogle af indtrykkene godt være så dybe, at der kommer vand indenbords i røjserne.

De syv passager leder tanken over på begrebet »vadedest«. I gamle tider var de vejfarende meget opmærksomme på, hvor de kunne finde et vad eller et spang. Da jeg som spejder skulle vade over Salten Langsø på det berømte vadedest, var jeg ikke alt for kry, men det var unægtelig et indtryk, der satte sig. Vådt og godt. Vaskeægte.

»Tilbage til naturen« proklamerede Rousseau, hvilket inspirerede vores egen Storm P. til maleriet med den farverige stodder, der har forladt den grå masse i byen for at søge lykken i naturen. Som bynært naturområde skal rensedammen »SØNÆS« nok blive en rendyrket succes.

Bymanden

BF Anlæg ønsker tillykke med Sønæs - og tak for et godt samarbejde.

BF Anlæg ApS har over 20 års erfaring indenfor branchen, og er medlem af LDA. LDA er et kvalitetsstempel for kunden der gør, at vi skal følge visse normer. Hos BF-Anlæg ApS er vi meget kvalitetsbevidste og pligttopfyldende - og løfter alle typer opgaver for private, erhverv og det offentlige. Vi sætter en ære i at udføre et godt og solidt stykke håndværk..

Vi tilbyder :

- Nyanlægning af parcelhushaver
- Nyanlægning ved Kommune samt boligselskaber (større projekter)
- Såning af græs, af større og mindre områder
- Beskæringsopgaver
- Licitationsprojekter
- Firmadomiciler udenomsarealer
- Nyanlægning for byggefirmaer
- Renovering af gamle gårdhaver
- Snerydning
- Glatførebekæmpelse
- Havetegninger, beskrivelser
- Haveanlæg

Kontakt os for mere information -
BF Anlæg, et stensikkert valg.

BF-Anlæg

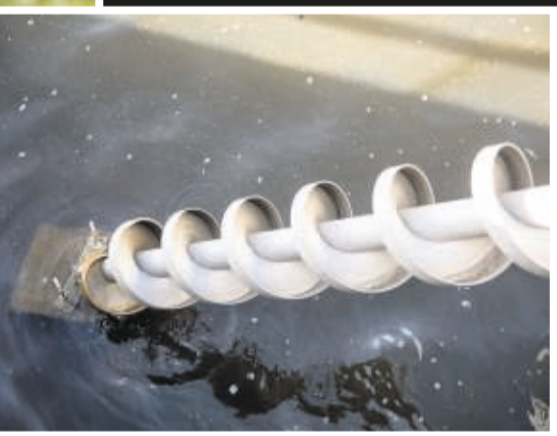
Katmosevej 29 - 8800 Viborg - Tlf: 21789776
www.bf-anlaeg.dk - bf@bf-anlaeg.dk

*Den store pakke med det **røde** gavebånd*

Denne udfordring har vippeeffekt og kræver, at tungen sidder lige i munden.

Først en tømmerflåde og straks derefter store stylder. Opfindsomheden kender ingen grænser.

Pæle: simple, effektive - og krævende.

Sønæs byder op til en gåtur på vandet

Stien på Sønæs' ø har syv spændende redskaber, der alle inspirerer den gående til at komme over på den anden side.

SØNÆS

Af Jesper Overgaard

jess@berlingskemedi.dk

VIBORG: En lille å snor sig på øen bag søen. Det samme gør en sti, og hele syv steder krydser stien åen. Firmaet Aktiv Ude i Bjerringbro har gjort det til en leg for gående og løbere at komme over på den anden side.

Mens Sønæs' betonsti med garanti altid er tør, er den våde sti altid en leg med det våde element.

»Vi har flere gange udviklet aktiviteter til vand, men ingen som dem, vi har leveret til Sønæs. Det har været givende at arbejde sammen med landskabsarkitekten om dem, og vi har masser af gode erfaringer med os,« siger Svend Erik Laursen, der siden 2001 har drevet sit enmandsfirma.

»Stien er ikke helt vellykket, hvis ikke nogle af dem, der prøver at komme over, bliver våde,« siger Svend Erik Laursen.

Balancereb, stammer, tømmerflåde, pæle, pendul, stylder og vippe er de syv udfordringer. De er for legebørn i alle aldre, men dog ikke de mindste. Vandstanden i åen kan variere en hel del, hvilket er hele humlen ved Sønæs.

På strategiske steder står bænke, og en velplaceret grill indbyder også til at krydre de grænseoverskridende aktiviteter med ophold og hygge.

»Efterhånden som vandet er steget, og naturen har rettet sig efter det omfattende gravearbejde, er det til at se, at Sønæs bliver et enestående sted,« siger en mand, der ikke er bange for at placere sig selv i gruppen af voksne legebørn.

»De syv aktiviteter er robuste, og jeg håber, at de får en lang levetid. De kræver, at folk behandler dem med respekt, men heldigvis er Sønæs et område, hvor mange færdes,« siger han.

Til de mange regner han også løberne, og han kan varmt anbefale dem at tage en afstikker til øen med de syv udfordringer.

Svend Erik Laursen viser, hvordan gæsten med en slags bådshage kan få fat i et pendul, der med et sving kan føre den adrætte over på den anden side. Foto: Morten Dueholm

Frimurerlogen Jutlandia

Sønæsvej 2A, Viborg
vil hermed gerne invitere alle interesserede til

Åbent Hus

lørdag den 20. juni 2015 mellem kl. 14.00 og 17.00
i forbindelse med åbningen af sØnæs.
(Jutlandia er vært ved et mindre traktement).

Her vil være rundvisning i den gamle bygning, hvor der vil blive fortalt om dens historie.
Endvidere vil Logens brødre fortælle om det at være frimurer og arbejdet i logen.
Der vil være en udstilling om Frimureriets udvikling gennem tiden.

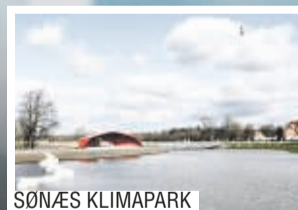
www.mgarkitekter.dk

Møller & Grønberg A/S har mere end 50 års erfaring indenfor landskabsarkitektarbejder i Danmark og udlandet. Vi arbejder med byens landskab og skaber smukke og funktionelle torve, gader, pladser og parker.

I udformningen af sØnæs har vi søgt at udfordre den gængse tankegang om tekniske vandanlæg og i stedet skabt en oplevelsesrig klimapark, som opfordrer til aktivitet og leg, samtidig med at vandet renses.

BYPARK I MUNKEBO

SØNÆS KLIMAPARK

NY ANSTALT I NUUK

AMAGERVÆRKET

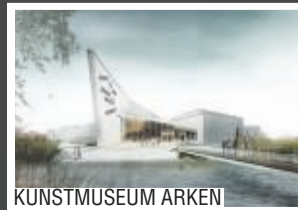
TEKNISK SKOLE I SILKEBORG

AABENRAA AKUTSYGEHUS

NY MIDTBY SKOLE I ÅRHUS

KUNSTMUSEUM ARKEN

INFRASTRUKTUR

Det bedre borgerskab indtog næsset

Nogle særdeles præsentable villaer skød i 1900-tallets første halvdel op ved Sønæs.

SØNÆSHISTORIE

Af Helmuth Spanggård
fra den lokalhistoriske
bog-serie
»Viborg by og egn«

VIBORG: Sønæsvej er en meget gammel vej, som tidligt har forbundet Viborg syd om Sønder sø med Øster Teglgård. På et kort fra 1789 er vejen anført fuldstændig, som forløbet er i dag, men blot uden navn.

Fra Øster Teglgård og videre om søen er der dog sket nogle få ændringer. Men her hedder vejen heller ikke Sønæsvej, men Sønder søvej. Helt frem til 1812 var der ikke nogen bro over søerne, så enten skulle man nord om Nørresø eller syd om Sønder sø for at komme til Viborgs østlige opland.

Sønæsvej udgår i dag fra Århusvej og følger søbredden ganske nær. På den modsatte side af vejen var der indtil 1938 en stor mose eller eng, som strakte sig fra Sønæsvej og over til den nuværende Århusvej, hvor vejdamningen er en del af den gamle jernbane til Langå fra 1863 til 1860, da Viborgs banegård lå ved Sønder sø. Nu er den tidligere mose det grønne

område, som kaldes Sønæsparken.

Tydeligt næs

Vejen er blevet kaldt Sønæsvej fra omkring 1911, da den første større villa blev bygget på et næs, der stadig tydeligt kan ses på ethvert kort over Viborg. Denne villa fik navnet »Sønæs«, og i 1935 godkendte Viborg Byråd officielt, at vejen fik navnet Sønæsvej.

Før den store villa »Sønæs« blev opført, lå der kun to stråtekte småhuse på vejen

Holger Marthinsens
palæagtige villa bebos
i dag af frimurerlogen
»Jutlandia«. Arkivfoto:
Preben Madsen

til Sønder søhus ved Øster Teglgård. Den første kaldtes Søhuset og lå omtrent der, hvor nu den asfalterede sti fra det tidligere Statshospital udmunder i Sønæsvej. Huset var i en meget dårlig stand og blev nedrevet i 1935. Den anden stråtekte idyl var Teglkjærhus - eller Gartnerhuset - som lå, hvor nu de forladte klubbygninger ligger.

Gartnerhuset nedbrændte i 1973. Tidligere havde der på stedet været et handelsgartneri i tilknytning til huset, og den sidste gartner på stedet var Kaj Bode. Gartne-

riet blev nedlagt i forbindelse med dræningen af det store moseareal i 1938-39.

Stilsikker arkitekt

Villa »Sønæs« blev opført af afdelingsleder ved Det Danske Hedeselskab, ingeniør Kristian Thomsen. Arkitekten var Søren Vign Nielsen, der med sikker sans tegnede mange af den tids præsentable villaer. Kristian Thomsen var en fremragende ingeniør på det vandtekniske område. Han er således skaber af Gudenåcentralen og Tange Sø, men han døde allerede i 1918, kun 44 år, af den spanske syge. Han så derfor ikke sit livsværk, Tangeværket, som Gudenåcentralen kaldtes dengang, blive indviet i 1921.

Efter ingeniør Thomsens død blev hans enke boende i huset i nogle år. Men i 1923-24 solgtes villaen til fabrikant Aage Philipsen. Det store moseareal, som var på 12 tønder land, solgte hun til møbelhandler Holger Marthinsen, som på daværende tidspunkt var ejer af Hald Hovedgaard. Aage Philipsen (borgmester 1943-45) ejede »Sønæs« til sin død i 1968. Hans hustru døde i 1962. Huset blev derefter solgt til en Nato-officer og senere til tandlæge Børge Dam. Nu ejes det af grossererparret Kirsten og Kaj Bertelsen. Parret har gennem-

Entreprenørfirmaet Svend Erik Madsen A/S
ønsker Viborg by tillykke med SØNÆS.
Vi vil gerne herigennem takke vore
samarbejdspartnere for et godt samarbejde :

- Ivan Jakobsen A/S
- Kærsgaard Stål A/S
- BF – Anlæg ApS
- Leth Beton A/S
- Aktiv Ude
- RC Beton A/S
- 4AP – Geoteknik A/S
- Orbicon A/S
- Møller og Grønborg Arkitekter A/S
- Og ikke mindst Energi Viborg Vand A/S
samt Viborg Kommune.

Svend E. Madsen A/S

Vi har 45 års erfaring indenfor entreprenør branchen, og beskæftiger en fast stab af kvalificerede medarbejdere, der står til rådighed med vejledning og ekspertise.

Vi er et seriøst og kvalitetsbevidst firma, der nu på tredje generation står klar til at udføre alt i jord - kloak - beton og belægning.

Vi er selvfølgelig autoriseret kloakmester samt medlem af Dansk Byggeri.

Svend E. Madsen
 BJERRINGBRO · TLF. 86 68 15 66
 mail: sem@svendemadsen.dk

Villa »Sønæs«, som her ses nederst til højre, har givet navn til hele området.

Foto:
Kapper Film Productions

renoveret huset og gjort området mere indbydende.

»Lille Marselisborg«

Den næste store villa, som blev bygget på Sønæsvej, var Holger Marthinsens »Nyvang«. Den blev opført i 1924 på en del af det areal, som han havde købt af ingeniør Thomsens enke. Huset var tegnet af arkitekterne Aage Paludan og Jens Jensen. Den blev nærmest opført i palæstil, noget i retning af Marselisborg ved Århus, hvorfor den ofte kaldtes for »Lille Marselisborg«.

I 1927 tilføjedes en slotslignende kaval-

fløj til højre for hovedbygningen, og et meget stort arkitekttegnede hønsehus til venstre. Holger Marthinsen drev ved siden af sine mange andre gøremål hønseriet »Nyvang«, der dengang var særdeles anerkendt. Hønshuset er for længst nedrevet.

Siden 1964 har frimurerlogen »Jutlandia« været ejer af hovedbygningen, mens Holger Marthinsen og hans kone flyttede over i kavalersfløjen. I dag ejes denne fløj af bogrykker Poul-Erik Olesen. Hvor utroligt det end lyder, har denne smukke bygning også fungeret som hestestald. Huset er i de senere år både blevet udvidet og forskønnet, blandt andet er det blevet forsynet

med et smukt gitterhegn ud mod vejen.

»Fruens vilje«

De to sidste huse på vejen er begge opført i 1930, men i vidt forskellig stilart. Det ene er den lille bindingsværksidyl »Jensbo«, som blev opført af hotelejer J.M. Christensen, »Dannebrog på Hjultorvet«. Huset blev bygget specielt til en svagelig søn, hvorfor vinduerne blev forsynet med ultraviolet glas.

For otte år siden lod arkitekt Svend Aage Sørensen huset nedrive til fordel for en drøm af et bindingsværkshus med stråtag. Fru Lilly Sørensen havde et stort ord at skulle have sagt, og det nye hus kom til at

hedde »Fruens vilje«.

Også den store, gule villa på vejens modsatte side er fra 1930. Den er opført af vinhandler Ole Christensen.

Den sidste store villa på Sønæsvej er Søndersøhus fra 1856, opført af rådmænd Georg Boye. Det er fra denne ejendom, at arealerne til de øvrige huse er udstykket, idet Georg Boye i sidste halvdel af 1800-tallet ejede både teglværk, moser og landbrugsjord syd for Søndersø og langt ud ad Århusvej.

TILLYKKE MED SØNÆS VIBORG

Som leverandør af komplet søpavellion og komplet ankomstportal, håber vi at Viborggenserne bliver glade for det nye Sønæs område.

VI HAR EKSPERTISE INDENFOR:

- Projektering
- Certifikat svejsere
- Altaner
- Opsvejste bjælker
- Værn
- Trapper
- Bygningsstål
- Facadebeklædning
- Glasværn
- Glasløsninger
- Støjskærme
- Almindeligt smedearbejde

KRSGAARD AS

SMEDE- & STÅLREPRISER

Tlf.: 87 25 00 25 | www.krsgaard.dk

VI BEKÆMPE REGN MED VAND

Vi blev bedt om at sikre området omkring sønæs mod oversvømmelser. Det har vi gjort ved at opsamle regnvandet i en ny sø, der skifter størrelse efter vejret. Små øer dukker op i landskabet, som er forvandlet fra en sumpet mose til en park med vand og masser af liv. Den ny sø renser desuden regnvandet fra Viborg for kvælstof og fosfor, så Søndersø forbliver ren.

Ud over at bekæmpe regn med vand er vi mere end 500 rådgivende ingeniører, der lige nu blandt andet har travlt med at lave en ny klimatilpasset bydel i Randers, undersøge mulighederne for at etablere en White Water Rafting-bane i Viborg og opføre et nyt plejehjem i Silkeborg. Se mere på orbicon.dk

ORBICON